

Załącznik 1. Zestawienie opinii i uwag organów biorących udział w opiniowaniu dokumentów

Ip.	Nazwa instytucji	Część Prognozy/Programu, której dotyczy uwaga/wniosek (rozdział, podrozdział).	Treść uwagi/wniosku lub proponowany zapis	Odpowiedź na uwagę/wniosek
1	Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska Polska	Rozdział 4, w tym w szczególności podrozdział 4.2 oraz podrozdział 5.4.1	W ramach opisu stanu środowiska przedstawiono (str. 28-80 oraz częściowo 84-95) m.in. stan zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, przyrody i różnorodności biologicznej, zmian klimatu oraz zasobów i odpadów. Zamieszczone opisy stanowią wyrywkową prezentację warunków środowiskowych terenu, na którym realizowany będzie PWTIPBU i nie posiadają użytecznych walorów analitycznych. Ponadto, opisy te w przypadku zagadnień związanych z ochroną przyrody, zawarto w dwóch częściach prognozy, co zmniejsza przejrzystość opracowania i nie wpływa pozytywnie na jakość przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko.	Uwaga uwzględniona. Opisy stanu środowiska w zakresie zanieczyszczenia powietrza, przyrody i różnorodności biologicznej, zmian klimatu oraz zasobów zostały uzupełnione o szczegółowe informacje, biorąc pod uwagę zaplanowane przedsięwzięcia. Część sformułowań po stronie opisu polskiego obszaru nie jest bardzo szczegółowa ze względu na brak takich informacji po stronie białoruskiej czy ukraińskiej, zatem aby ujednoczyć opisy stanu środowiska pozostawiono ogólniejszy opis. Opisy ochrony przyrody połączono w jednej części prognozy, aby uniknąć dzielenia tematu.
2		Rozdział 4, podrozdziały 4.2 i 4.6 oraz podrozdział 5.4 i podrozdział 5.4.3	Należy podkreślić, że zgodnie z art. 51 ustawy o oś, część prognozy dotycząca opisu środowiska powinna dotyczyć „obszaru objętego przewidywanym znaczącym oddziaływaniem”. Zatem pierwszym etapem przed podjęciem opisu, powinno być wstępne określenie obszaru znaczącego oddziaływania, które może wystąpić w związku z realizacją zamierzeń, objętych projektem. Następnie, w ramach tego obszaru, należałoby dokonać doprecyzowań na gruncie specyfiki zadań (działań i przedsięwzięć) przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych celów/działań. Przykładowo – skoro jednym z kierunków	Uwaga częściowo uwzględniona. Opisy stanu środowiska zostały przeanalizowane pod kątem przedsięwzięć zaplanowanych w ramach PWTIPBU i uzupełnione we wskazanym zakresie. M. in. informacje te zostały uzupełnione w rozdziale 4.2 odnośnie Biebrzy, a także w rozdziale 4.6 ogólne opisy warunków wynikających z Planów gospodarowania wodami w dorzeczu obszarów objętych Programem. Jednakże, ze względu na zbyt ogólne sformułowanie części projektów, które mogą mieć znaczące oddziaływanie nie ma możliwości wskazania konkretnych lokalizacji w opisie stanu środowiska, które mogą być narażone na te projekty. Stopień analizy odpowiada poziomowi przyjętej spójności i szczegółowości danych dla wszystkich stron Programu.

			<p>przewidzianych w PWTIPBU są „Wspólne działania mające na celu ochronę i poprawę warunków zasobów wodnych”, w ramach którego jako przykład realizacyjny wskazano „budowę obiektów małej retencji” (str. 100), niezbędne jest szerokie przedstawienie w prognozie elementów środowiska przyrodniczego wschodniej Polski, które mogą być narażone na niekorzystne oddziaływanie realizowanych w ramach projektowanego programu obiektów małej retencji (dotyczy to m.in. ekosystemów dolin rzecznych, zbiorowisk roślinnych zależnych od wód, dziko występujących gatunków ryb).</p>	
3	Rozdział 4, podrozdział 4.2 i inne	<p>W ramach opisu stanu środowiska zbędne jest przytaczane ogólnych sformułowań, pochodzących z niezależnych opracowań, nie mających żadnego związku z opisem środowiska sporządzanym na potrzeby analizy oddziaływań wynikających z PWTIPBU. Jednym z przykładów takich sformułowań, są ogólnoeuropejskie wnioski dotyczące ochrony przyrody (str. 50 prognozy; które w takiej samej formie pojawiły się już w dokumencie sprzed 7 lat – „Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Słowacja 2014-2020”, str. 67; https://www.ewaluacja.gov.pl/media/40597/Prognoza_oddziaływania_na_srodowisko_PL-SK_2014-2020.pdf).</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Ogólne sformułowania w opisie stanu środowiska zostały zastąpione opisem szczegółowym lub usunięte, aby nie zwiększać objętości dokumentu, jeśli nie wnoszą dodatkowych informacji. Niektóre fragmenty są sformułowaniami ogólnymi i powinny zostać, aby opisać również ogólnie sytuację w zakresie stanu środowiska. Podobnie jak wyznaczone cele w Programie są ujęte na dużym poziomie ogólności</p>	
4	Podrozdziały 4.2 i 5.4.1	<p>Należy także zauważyć, że w prognozie nie przedstawiono informacji o dziko występujących gatunkach, zbiorowiskach roślinnych i ekosystemach, które mogą być potencjalnymi odbiorcami oddziaływań, związanych z realizacją PWTIPBU. Autorzy prognozy w charakterystyce środowiska przywołują natomiast dziko występujące gatunki,</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona. Opisy wskazane w uwadze zostały skorygowane i scalone z opisem przyrody wskazanym w rozdziale 5.2. gdzie również znajduje się opis ochrony przyrody. Lista gatunków została zweryfikowana pod kątem występowania na terenie obszaru objętego Programem. Prezentacja zagrożonych zwierząt miała na celu wskazanie unikalności obszaru, na którym będą prowadzone inwestycje.</p>	

			<p>których zasięg na terenie Polski nie obejmuje obszaru realizacji PWTIPBU – przykładami są wskazania występującego w zachodniej Polsce storczyka błotnego, czy kozicy, która zasiedla wyłącznie Tatry – oraz informacje z kategorii krajoznawczej – tu jako przykład można wskazać charakterystykę Białowieskiego Parku Narodowego (który ponadto błędnie nazwano „Parkiem Narodowym Puszcza Białowieska”; str. 42 prognozy).</p> <p>Podkreślenia także wymaga, że w prognozie skupiono się na przedstawieniu statystyk dotyczących form ochrony przyrody, które nie są następnie wykorzystywane w przewidywaniach wpływu PWTIPBU na środowisko. Zestawiono także „gatunki kręgowców wymienionych w Czerwonej liście ptaków Polski oraz Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt” (str. 88-90 prognozy), jednak nie jest znany cel tej prezentacji.</p>	<p>Dokładne przedstawienie pozwoli na zwiększenie roli korytarzy ekologicznych występujących na OW, które mogą zostać naruszone przez potencjalne inwestycje. Całość została przeanalizowana pod względem dokonania korekt.</p> <p>Kozica została uwzględniona w analizowanym dokumencie jako gatunek występujący na terenie Karpat Wschodnich, które objęte są realizacją Programu .</p> <p>W zakresie statystyk form ochrony przyrody są one ogólnym podsumowaniem szeregu obszarów chronionych występujących na obszarze objętym Programem.</p> <p>Wykorzystane zostały między innymi na rys. 12 na mapie oddziaływań skumulowanych.</p> <p><i>W ramach Prognozy autorzy opracowania wymienili wszystkie obszary specjalnej ochrony siedlisk występujące na obszarze objętym realizacją Programu. Na potrzeby niniejszego dokumentu w podrozdziale 5.4.1.4 szczegółowo opisano zbiorowiska roślinne i ekosystemy dla Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Puszcza Augustowska/Ostoja Augustowska znajdującego się w bliskim sąsiedztwie realizacji projektu <i>DPI 1 Budowa infrastruktury rowerowej na trasie Mikaszówka – Rudawka i Grodno – Racicze</i>. Zestawienie gatunków kręgowców wymienionych w Czerwonej liście ptaków Polski oraz Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt zostało zastosowane w celu podkreślenia faktu, iż w skali Europy, a nawet świata, przyroda znajdująca się w polskiej części obszaru objętego Programem stanowi ważny składnik naturalnego dziedzictwa Europy. Charakteryzuje się ponadprzeciętnymi walorami przyrodniczymi niezwykle rzadkie, szczególnie cenione, będące jednocześnie unikalnymi zasobami różnorodności biologicznej.</i></p>
--	--	--	--	---

5		Rozdział 4 i podrozdział 5.4	<p>Wskazane fakty dowodzą braku związku części dotyczącej opisu stanu środowiska z potencjalną analizą wpływu na środowisko skutków realizacji PWTIPBU. Podkreślenia przy tym wymaga, że analityczny opis środowiska powinien stanowić podstawę do rozważań w zakresie oddziaływania na środowisko projektów możliwych do realizacji w ramach zdefiniowanych w projekcie celów/działań. Jednym z wymogów prawnych wobec prognozy oddziaływania na środowisko jest, aby informacje w niej zawarte były dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości ocenianego projektu dokumentu (art. 52 ust. 1 ustawy ooś). Opis elementów wymienionych w art. 51 ustawy ooś, zarówno w aspekcie diagnostycznym, jak i analitycznym, powinien być ściśle powiązany z treścią PWTIPBU. Przedstawienie informacji należących do kategorii wymienionych w art. 51 ust. 2 ustawy ooś, które nie są merytorycznie powiązane z realizacją projektu, nie stanowi właściwego wypełnienia wymogów stawianych wobec prognozy.</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Opis stanu środowiska dotyczy ogólnie obszaru wsparcia objętego Programem określając zastane warunki w kontekście poszczególnych komponentów. Ze względu na brak konkretnych lokalizacji inwestycji takich jak „realizacja innowacyjnych projektów w zakresie oczyszczania ścieków” czy też „budowa obiektów małej retencji” odniesiono się ogólnie do stanu środowiska np.: powietrza czy gospodarki wodami.</p> <p>Aby uzupełnić rozważania w zakresie oddziaływania na środowisko projektów i zapewnić kompleksowe spełnienie jednego z wymogów prawnych wobec prognozy oddziaływania na środowisko jakim jest dostosowanie informacji w niej zawartych do zawartości i stopnia szczegółowości ocenianego projektu dokumentu (art. 52 ust. 1 ustawy ooś) do poszczególnych komponentów dodane zostały podsumowania ukierunkowane na realizowane projekty z opisem występujących problemów środowiska. Najbardziej szczegółowo w programie został opisany jeden z projektów DPI 5 - 60 km sieci kanalizacji itp. gdzie może wystąpić oddziaływanie na wodę, powierzchnię ziemi, florę i faunę wodną, dobra materialne, ludzi, dlatego w podsumowaniu do opisu stanu środowiska możliwe było szersze odniesienie się do wskazanej lokalizacji. Dla pozostałych projektów będą to raczej podsumowania ogólne dla całego obszaru.</p>
6		Podrozdział 4.2	<p>Znajdują się w niej rażące błędy, wskazujące na brak staranności przy wykonywaniu tego opracowania, przykładowo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stwierdzenie, jakoby „obszar realizacji projektu obejmuje najwyższe góry Polski tzn. znaczne części pasm górskich wchodzących w skład Karpat” (str. 39) nie jest prawdziwe, bowiem PWTIPBU nie będzie realizowany na terenie województwa małopolskiego, które swym zasięgiem obejmuje Tatry; 	<p>Uwaga została uwzględniona i dokonano stosownych poprawek</p>

			- wskazanie (str. 42, tab. 4) braku rezerwatów biosfery w polskiej części realizacji PWTIPBU nie jest zgodne z rzeczywistością – możliwe jest skorygowanie tego błędu w oparciu o listę obszarów zestawionych na stronie internetowej https://www.unesco.pl/ .	
7		Podrozdział 5.4	<p>Odnosząc się do części prognozy prezentującej wpływ na środowisko wynikający z realizacji PWTIPBU, należy zaznaczyć, że przed opisaniem potencjalnych oddziaływań, niezbędne jest określenie i przedstawienie rodzajów projektów, w tym przedsięwzięć – z uwzględnieniem stanu rozwoju technik i rozwiązań obecnie wdrażanych – które mogą być realizowane w ramach celów/działań wskazanych w PWTIPBU. Zaznaczenia wymaga, że Autorzy prognozy deklarują taki zamiar (str. 99 prognozy - „należało zidentyfikować możliwe przedsięwzięcia, które mogą wchodzić w zakres realizacji”), jednak większość „przedsięwzięć” została scharakteryzowana ogólnikowo jako "opracowanie i wdrożenie strategii ...". Mając na uwadze zasadę przezorności, która powinna być stosowana przy każdej ocenie oddziaływania na środowisko, powinien zostać sporządzony szeroki, wyczerpujący wszystkie możliwości katalog typów zadań, które mogą być realizowane w ramach PWTIPBU. Taki katalog umożliwiłby dokonanie prawidłowej oceny, wiążącej możliwe interwencje ze sposobem i siłą oddziaływania na konkretne elementy środowiska.</p>	<p>Uwaga uwzględniona częściowo. Tabela identyfikująca możliwe do wsparcia projekty jest zawarta w Prognozie, w której określono i przedstawiono rodzaje projektów. Częściowo ją uzupełniono, w zakresie, na jaki pozwala stopień szczegółowości Programu. Nadmienić jednak trzeba, że Program poza dużym stopniem ogólności ma też b. ograniczony zakres pod względem będących do dyspozycji środków. Identyfikując poszczególne działania starano się przede wszystkim określić działania, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko (w rozumieniu Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko).</p> <p>Jeśli chodzi o uwzględnione w Programie opracowania strategii, programów, planów, działania takie nie mogą być traktowane jako mające fizyczny wpływ na środowisko, ale mogą być oceniane jako pozytywne, ponieważ mogą przedstawiać racjonalne dla środowiska rozwiązania problemów i wyzwań. Ponieważ mogą zawierać „wszystko” (bardzo różne elementy obecnie niesprecyzowane), to trudno byłoby to ocenić, bo musiałoby sprowadzić się do oceny podręcznikowej. Ponadto, istotne z tych dokumentów dla środowiska, zgodnie z obowiązującymi przepisami, podlegać będą ocenie strategicznej.</p>

8		Podrozdział 5.4	<p>W obecnej wersji prognozy, w sposób stosunkowo konkretny wskazano, przywołane już wyżej, obiekty małej retencji (należy mieć przy tym na uwadze, że mogą one przybierać formę m.in. retencji korytowej, piętrzeń, budowy zbiorników wodnych, zielonej infrastruktury). Jednak przedstawiony opis możliwych oddziaływań tej grupy projektów jest zbiorem informacji niepowiązanych z żadnym konkretnym typem inwestycji i może zostać przypisany do niemal dowolnych działań. Przykładem niespecyficzności, ale i nieprzydatności w ocenie oddziaływania na środowisko, może być już pierwszy z referowanych aspektów pn. „Oddziaływanie na różnorodność biologiczną” (str. 116-117 prognozy), w którym zawarte są ogólnikowe stwierdzenia – przykładowo (zachowana pisownia oryginału):</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Głównymi czynnikami mającymi bezpośredni negatywny wpływ na różnorodność biologiczną są: (1) utrata i fragmentację siedlisk, (2) nadmierną eksploatację i niewłaściwe wykorzystanie zasobów naturalnych, (3) zanieczyszczenia, (4) wpływ inwazyjnych gatunków obcych oraz (5) zmiany klimatu.” – „Konieczność uwzględniania różnorodności biologicznej w ocenie oddziaływania na środowisko wynika z polskich regulacji prawnych, ale również podkreślona została poprzez Dyrektywę 2014/52/UE z dnia 16 kwietnia 2014 r. zmieniającą dyrektywę 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko.” 	<p>Uwaga uwzględniona. W Prognozie przyjęto jako obiekty małej retencji przedsięwzięcia związane z magazynowaniem konkretnie wody, czyli związane z podniesieniem poziomu wody i które, zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zaliczone są do tej grupy.</p> <p>Uzupełniono tabelę z możliwymi typami projektów o inne formy wpływającymi na retencjonowanie wody .</p> <p>Retencji korytowej Program nie przewiduje.</p> <p>Ogólne stwierdzenia uwzględnione są w dokumencie sporadycznie. Pełnią funkcję wyjaśniającą i mają charakter stricte informacyjny. Zabieg ten został zastosowany w celu zaprezentowania w szerszym kontekście głównych czynników posiadających bezpośredni wpływ na bioróżnorodność biologiczną, aby doprecyzować i pełniej wyjaśnić zapisy, które nie byłyby zrozumiałe dla osób spoza branży przyrodniczej (np. lokalnej społeczności). Zabieg ten został zastosowany z myślą o konsultacjach społecznych.</p>
---	--	-----------------	---	---

9		Podrozdział 5.4.1.6	<p>Mimo że postuluje się „szczegółowe” ujęcie oddziaływań w podrozdziale „5.4.1.6. Oddziaływania na różnorodność biologiczną, gatunki roślin i zwierząt, obszary Natura 2000 oraz korytarze ekologiczne – ujęcie szczegółowe”, to – przykładowo – w odniesieniu do celu „2.1 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzykom i zwiększanie odporności na klęski żywiołowe” stwierdzono jedynie, że „niektóre działania, szczególnie te w zakresie infrastruktury, które są związane z pracami budowlanymi, mogą prowadzić do przekształcania powierzchni terenu, a ich wpływ na komponenty przyrody został opisany we wstępie do tego rozdziału” (str. 127).</p>	<p>Uwaga uwzględniona - wyjaśniono. Na etapie opracowywania prognozy dla większości projektów nie zostały wskazane dokładne lokalizacje, co powodowało brak możliwości precyzyjnego określenia ich bezpośredniego oddziaływania na poszczególne formy ochrony przyrody. Określenie „szczegółowe” zawarte w tytule rozdziału 5.4.1.6 odnosi się do szczegółowego opisu konkretnych zagrożeń (w sytuacji, gdy znana była konkretna lokalizacji projektu). W sytuacji, w której nie znana była konkretna lokalizacja projektu opisane zostały potencjalne zagrożenia mogące wpływać bezpośrednio na komponenty środowiskowe przy jego realizacji. Autorzy opracowania zastosowali taką formę zapisu dla wszystkich Celów szczegółowych Prognozy.</p>
10		Podrozdział 5.4, a w szczególności 5.4.1	<p>Nieprawidłowe podejście do problemu identyfikacji oddziaływań znajduje także potwierdzenie w powielaniu stwierdzeń ogólnych – tu jako przykład można wskazać zdanie „w ostatnich dziesięcioleciach dynamiczny rozwój badań genetycznych pokazał, że fragmentacja i izolacja środowiska ma wielki wpływ nie tylko na liczebność organizmów, ale również na różnorodność genetyczną populacji zwierząt i roślin”, które, jako wypowiedź ekspercka znajduje się na stronie internetowej https://korytarze.pl/zagrozenia/wplyw-rozwojuzabudowy-na-lacznosc-ekologiczna .</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Dokonano korekty zapisu w dokumencie.</p>

11		Podrozdziały 5.2 i 5.4.1	<p>W przypadku obszarów Natura 2000 nie dokonano analizy podatności poszczególnych przedmiotów ochrony na oddziaływania, które mogą być generowane przez uprzednio wyszczególnione zadania lub typy zadań. W prognozie wymieniono jedynie obszary Natura 2000 znajdujące się we wschodniej Polsce (str. 86-87) oraz scharakteryzowano – co nie jest tożsame z oceną oddziaływania na te obszary – cztery z nich (str. 122-124).</p> <p>Należy zaznaczyć, że w prognozie brak również analiz związanych z możliwością wpływu wyróżnionych kategorii zadań na osiągnięcie celów środowiskowych jednolitych części wód.</p>	<p>Uwaga uwzględniona:</p> <p>W Prognozie wymienione zostały obszary NATURA 2000 znajdujące się w Polskiej części obszaru objętego realizacją Programu (Rozdział 5.2). Należy podkreślić fakt, iż ukraińska i białoruska kategoryzacja nie odpowiada klasyfikacji IUCN, którą stosuje UE i Polska, co w konsekwencji prowadzi do braku możliwości bezpośredniego porównania pomiędzy krajami. Dlatego Komitet Konwencji Berneńskiej zdecydował o utworzeniu ekologicznej sieci obszarów o szczególnym znaczeniu (Areas of Special Conservation Interest - ASCI), tzw. sieć Emerald. Tworzenie sieci Emerald ma pozytywnie wpłynąć na ochronę zagrożonych gatunków i ich naturalnych siedlisk¹. Sieć Emerald jest odpowiednikiem sieci Natura 2000 w krajach nie będących członkami Unii Europejskiej (Białoruś i Ukraina), co zostało wyjaśnione w rozdziale 5.2. Na potrzeby niniejszego Programu zgodnie z wcześniejszymi wytycznymi szczegółowo opisano te, dla których na etapie przygotowywania dokumentu wskazana została lokalizacja przedsięwzięcia objętego Programem</p> <p>W analizie stanu środowiska opisano cele środowiskowe JCW oraz w części Prognozy dotyczącej oddziaływania na wody odniesiono się do oddziaływania możliwych do realizacji projektów na osiągnięcie tych celów.</p>
----	--	--------------------------	--	---

¹ Areas of Special Conservation Interest – ASCI, <https://www.biodiversity-z.org/content/areas-of-special-conservation-interest-emerald-network-asci>

12	Podrozdziały 5.4 i 5.7 oraz Rozdział 8 (usunięty)	Faktem jest, że ocenę wpływu na środowisko utrudnia brak wskazań lokalizacyjnych i zakresu działań i przedsięwzięć. Jednak w takiej sytuacji, rolę prognozy oddziaływania na środowisko i całej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, powinno być: - zidentyfikowanie możliwych oddziaływań powodowanych przez skatalogowane uprzednio, możliwe do realizacji typy działań i przedsięwzięć, - wskazanie działań i przedsięwzięć oraz sposobów ich realizacji o najmniejszej uciążliwości środowiskowej, - sformułowanie kryteriów wyboru projektów do realizacji w ramach PWTIPBU tak, by zapewnić wdrożenie programu w sposób jak najbardziej przyjazny środowisku.	Uwaga uwzględniona, niżej przedstawiono wyjaśnienia. - typy działań i przedsięwzięć podane są w podrozdziale 5.4 uzupełniono, - w podrozdziale 5.7 przedstawiono (uzupełnione) sposoby zapobiegania, ograniczania i kompensacji negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną, rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000 przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą być realizowane w ramach Programu. Dalsze środki mogą być podejmowane na etapie realizacji inwestycji i ew. ich ocenie oddziaływania na środowisko. Ponieważ przepisy nie wskazują obowiązku przedstawienia w Prognozie kryteriów wyboru projektów, a wskazania co do ograniczenia oddziaływania na środowisko przedstawiono w ww. rozdziałach, w uzgodnieniu z Zamawiającym usunięto rozdział 8.
13	Podrozdział 5.4	Należy podkreślić, że w prognozie podjęto próbę oceny wpływu na środowisko tzw. dużych projektów infrastrukturalnych – przedsięwzięcia te nie zostały wskazane w PWTIPBU – jednak i w tej części niezbędne są uszczegółowienia z uwagi na znaną lokalizację i zakres inwestycji. Ponadto, niezbędne jest uwzględnienie wskazanych projektów w PWTIPBU, tak aby zapewniona została spójność pomiędzy tym dokumentem a prognozą.	Uwagi częściowo uwzględniono. W Prognozie wskazane zostały (Rysunek nr 12) wszystkie duże projekty infrastrukturalne proponowane do realizacji w ramach Programu na tle wszystkich obszarów chronionych opisywanych w dokumencie dla Polski, Ukrainy i Białorusi. Zgodnie z sugestią dodatkowo dołączono mapy prezentujące przebieg inwestycji <i>Zrównoważona gospodarka wodna: sposób na ożywienie zachodniej Ukrainy i wschodniej Polski: Budowa 60 km sieci zaopatrzenia w wodę w miejscowościach Svitiaz, Pulmo, Shatsk, budowa stacji uzdatniania wody w miejscowościach Równie i Hoszcza, przebudowa oczyszczalni ścieków we wsi Kwasyłów, przebudowa wodociągu w miejscowości Svaliava, budowa sieci kanalizacyjnej na terenie Lipiny Nowej i Zawody, usprawnienie pracy oczyszczalni ścieków w Skierbieszowie oraz prace porządkowe przy zbiorniku Tarnopol na tle obszarów chronionych.</i>

14		Całość Prognozy	Zwraca uwagę zbędne zwiększanie objętości prognozy w części charakteryzującej oddziaływania, które uzyskano poprzez wielokrotne powielanie informacji o zawartości poszczególnych celów szczegółowych PWTIPBU. Przykładowo – sformułowanie: „w ramach celu przewidziano działania w zakresie realizacji projektów mających na celu ochronę oraz poprawę stanu zasobów wodnych (w tym gospodarowanie wodami w dorzeczu, rozwój systemów retencji wody deszczowej, działania związane z poprawą jakości wód)” opisujące cel 2.2, przytoczono dziewięciokrotnie. Powtórzenia takie dotyczą każdego z ośmiu celów	Uwaga nieuwzględniona. Nie zmieniono układu oceny oddziaływań na poszczególne elementy środowiska. Ustawa o osł. wskazuje na wykonanie analiz przewidywanego znaczącego oddziaływania na poszczególne elementy środowiska, takie jak: różnorodność biologiczna, ludzie, zwierzęta itd. Nie sposób określić te oddziaływania nie wymieniając przy tym typów przedsięwzięć, które mogą na nie oddziaływać. Stąd wynikają powtórzenia nazw poszczególnych działań i celów, do których należą.
15		Podrozdział 5.7	Informacje w rozdziale „Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji programu” powinny zostać sporządzone w sposób umożliwiający ich powiązanie ze zidentyfikowanymi wcześniej kategoriami działań lub przedsięwzięć.	Uwaga uwzględniona. W podrozdziale 5.7 autorzy opracowania dołączyli nową tabelę zawierającą sposoby zapobiegania, ograniczania i kompensacji negatywnych oddziaływań na różnorodność biologiczną, rośliny, zwierzęta i obszary Natura 2000 przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą być realizowane w ramach Programu wraz z zastosowaniem działań alternatywnych.
16		Rozdział 7	W rozdziale „Przewidywane metody analizy skutków realizacji programu” brak propozycji adekwatnego monitorowania skutków realizacji PWTIPBU. Zamysł bezpośredniego wykorzystania wyników krajowego monitoringu ogólnie środowiskowego, nie przyniesie zadowalających skutków, ponieważ struktura systemu krajowego nie jest ukierunkowana na specyfikę i lokalizację realizowanych w ramach projektowanego programu działań i przedsięwzięć. Natomiast zamiar poddawania badaniom efektów projektów PWTIPBU, w przypadku identyfikacji zmian środowiskowych w skali regionu (str. 182-183), może doprowadzić do nieuzasadnionego i nieracjonalnego wydatkowania	Uwaga uwzględniona. Przeredagowano podrozdział i usunięto za daleko idące propozycje.

			<p>środków. Możliwe jest wykorzystanie do monitorowania skutków realizacji projektowanego programu wyników uzyskanych w ramach prowadzonych niezależnie od niego badań, jednak w prognozie należy zaproponować taką metodę doboru i analizy uzyskiwanych parametrów, by uzyskany efekt pozwalał ocenić rzeczywiste skutki realizacji zadań, objętych dokumentem.</p>	
17		Całość Prognozy	<p>Biorąc pod uwagę powyższe, prognoza wymaga poprawy i uzupełnienia, poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisanie stanu środowiska, z uwzględnieniem i w nawiązaniu do wstępnie (jednak nie powierzchownie, a możliwie dokładnie, w oparciu o dostępną wiedzę) zidentyfikowanych typów działań oraz przedsięwzięć, w oparciu o które realizowany będzie PWTIPBU, a także obszaru, na którym mogą wystąpić oddziaływania, związane z realizacją ww. działań i przedsięwzięć; - usunięcie elementów zbędnych – np. z obecnej części pn. „analiza stanu środowiska na obszarach objętych programem” – które nie służą poznaniu skali i kierunków oddziaływań na środowisko wynikających z PWTIPBU; - przedstawienie potencjalnych oddziaływań będących efektem realizacji uprzednio zidentyfikowanych kategorii działań i przedsięwzięć oraz adekwatnych propozycji działań zapobiegających/minimalizujących niekorzystne oddziaływanie inwestycji i służących analizie skutków związanych z realizacją PWTIPBU. 	<p>Uwagi uwzględniono. Jak bardziej szczegółowo przedstawiono wyżej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - skorygowano opis stanu środowiska i uzupełniono listę zidentyfikowanych typów działań, - usunięto elementy zbędne, - uzupełniono analizy potencjalnych oddziaływań oraz rozszerzono propozycje działań zapobiegających/minimalizujących niekorzystne oddziaływanie.

18		Podrozdział 4.2	<p>Informuję ponadto, że niniejsza opinia nie dotyczy treści poświęconych terytorium Białorusi i Ukrainy. Niezależnie od powyższego zasadne jest wyjaśnienie lub skorygowanie sformułowania, wg którego „dno rzeki Prypeć jest największym w Europie strumieniem wędrownym” (str. 43 prognozy) oraz dokonanie korekt/wyjaśnień dotyczących zapisów związanych z formami ochrony przyrody (m.in. na str. 44 wskazano, że na obszarze Ukrainy objętym PWTIPBU, znajduje się 18 parków narodowych, natomiast w tab. 4, że jest ich 20).</p>	<p>Uwaga uwzględniona. Poprawiono sformułowania w zakresie dna rzeki Prypeć (dolina) i w zakresie zgodności tabeli 4 z opisami .</p>
1	Główny Inspektor Sanitarny Polska	Prognoza	<p>Nie wnosi uwag</p>	
1	Międzynarodowe Centrum Pomocy Technicznej UE w Republice Białorusi	Streszczenie	<p>Zgodnie z przepisami prawa i uzgodnieniami przy sporządzaniu Raportu środowiskowego przeanalizowano wpływ na wszystkie komponenty środowiska, w tym na: populację, faunę, florę, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, surowce mineralne , obiekty dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz dobra materialne, z uwzględnieniem relacji między tymi komponentami środowiska oraz między oddziaływaniami na nie, z uwzględnieniem stopnia i rodzaju tego oddziaływania. W szczególności Raport analizuje wpływ Programu na obszary chronione, w tym sieć Natura 2000 i sieć Emerald/ Składniki środowiska są wymienione niepoprawnie. Proponuje się zastąpić przez (Str. 11 - ostatni akapit):</p> <p>Zgodnie z przepisami prawa i uzgodnieniami przy sporządzaniu Raportu środowiskowego przeanalizowano oddziaływanie na wszystkie komponenty środowiska, w tym na: ziemię, podglebie,</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu, zgodnie z ustaleniami, wykonana została według polskiej ustawy o oś, która precyzuje, jakie elementy środowiska powinny być objęte analizami wpływu.</p>

			<p>glebę, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze atmosferyczne, florę, faunę i inne organizmów, a także populację zamieszkującą obszar objęty Programem, uwzględniony w niniejszym Raporcie. Negatywny wpływ na te komponenty rozpatrywany jest z uwzględnieniem relacji pomiędzy tymi komponentami środowiska oraz pomiędzy oddziaływaniami na nie, biorąc pod uwagę stopień i rodzaj tego oddziaływania. W szczególności Raport analizuje wpływ Programu na obszary chronione, w tym sieć Natura 2000 i sieć Emerald.</p>	
2	Streszczenie	<p>Analiza stanu środowiska objęła wszystkie jego elementy, w szczególności: przyrodę i bioróżnorodność, zmiany klimatyczne, zasoby mineralne, odpady i powierzchnię ziemi, jakość powietrza, wód i gleb, wpływ na zdrowie ludzi, zagadnienia zapobiegania powodziom i suszom, a także obiekty historycznego dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Należy wymienić w taki sam sposób, jak w poprzednim akapicie. Wykluczyć obiekty dziedzictwa historycznego i kulturowego (lub zastąpić sformułowanie), ponieważ reprezentują one takie elementy środowiska, jak flora i fauna. Albo nie wskazywać, że są to komponenty środowiska, ale po prostu „analiza stanu środowiska objęła przyrodę i bioróżnorodność,...”.</p>	Uwaga nieuwzględniona z powodów wymienionych wyżej.	
3	Streszczenie	<p>Analiza obejmowała szczegółową ocenę możliwego wpływu działań Programu na poszczególne elementy środowiska: populację, faunę, florę, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobrazy, klimat, zasoby mineralne, obiekty dziedzictwa historycznego i kulturowego oraz wartości materialne. Ocenę oparto na wcześniej opracowanych kryteriach, które</p>	Uwaga nieuwzględniona z powodów wymienionych wyżej.	

			uwzględniają stan środowiska i jego główne problemy, ewentualny negatywny wpływ i opis projektów Programu, a także cele dokumentów strategicznych UE i krajów uczestniczących w Program. Aktywa materialne nie są składnikiem środowiska. Konieczne jest albo wykluczenie, albo ujawnienie znaczenia „bogactwa” w kontekście środowiska.	
4		Rozdział 2	e) – str. 24 ... prawdopodobne znaczące oddziaływania (w tym bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, trwałe i tymczasowe, pozytywne i negatywne) na obiekty Natura 2000 i ich integralność, a także oddziaływania na środowisko, w szczególności na: bioróżnorodność, populację, faunę, florę, wodę, powietrze, glebę, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, wartości materialne, z uwzględnieniem relacji między tymi składnikami środowiska i oddziaływania na nie; Podobnie jak w poprzednim punkcie	Uwaga nieuwzględniona z powodów wymienionych wyżej.
5		Podrozdział 4.5	W tej części nie zamieszczono informacji o skażeniu radiacyjnym terytoriów będących terenami realizacji programu. Na terytorium Republiki Białoruś region Homel był najbardziej podatny na zanieczyszczenie radiacyjne z powodu katastrofy w elektrowni jądrowej w Czarnobylu (około 69% całego terytorium regionu). Obecnie do obszaru skażenia radioaktywnego należy 19 okręgów obwodu homelskiego (Str. 72 sekcja „Zanieczyszczenie hałasem i promieniowaniem”). (https://chernobyl.mchs.gov.by/informatsionnyy-tsentr/posledstviya-chernobylskoy-katastrofy-dlya-belarusi/ , https://chernobyl.mchs.gov.by/sotsialno-ekonomicheskoe-razvitie-postradavshikh-rakterriti-postradavshikh-rayonov /)	Uwaga uwzględniona. Dodano odpowiednie informacje

6		Podrozdział 4.5	W tej sekcji całkowicie brakuje informacji o niebezpiecznych zjawiskach meteorologicznych, które występują na terenie Ukrainy (Str. 72/74 sekcja „Klęski żywiołowe”).	Uwaga uwzględniona. Prognozę uzupełniono.
7		Podrozdział 5.2	Należy uzupełnić numer ustawy i przez kogo została wydana: „Analiza i ocena stanu środowiska obszarów, dla których przewiduje się znaczące oddziaływania oraz istniejących problemów w zakresie realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności obszarów chronionych zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody”.	Uwaga uwzględniona. Uzupełniono odniesienie do ustawy.
8		Literatura	Proponuje się dodanie do spisu literatury dokumenty strategiczne wymienione w podrozdziale 5.3 Raportu.	Uwaga nieuwzględniona. Wszystkie dokumenty strategiczne zostały wymienione w rozdziale 5.3, a przeanalizowane w Załączniku 1.